
Kyrkomötet
Motion 2017:95
av Fredrik Sidenvall

Fasta moment i mässa

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att momenten Prefation, Sanctus och Agnus Dei i nya kyrko-handboken ska vara fasta i Mässa även när den inte firas som huvudgudstjänst.

Motivering

Den gemenskap som Jesus bygger upp omkring sin person och sitt väsende benämns med mängder av olika ord i Bibeln: Guds folk, tempelskara (hebreiska: kahal), Guds rike, lärjungarna, Kristi kropp, Kyrkan med stort eller litet k och församlingen. Orden hjälper oss att se på ett fullödigt vad det är som den Helige Ande bygger här i tiden och evigheten. Ibland får teologer och enskilda kristna sina favoritord. Olika kristna riktningar kan ibland identifieras med hjälp av vilket favoritbegreppet är: Kyrkan, församlingen eller Guds rike. Bäst är det förstås när man lära sig att se vad de olika begreppen tillför. Hur förhåller sig begreppet kyrka till begreppet församling? Församlingen samlas i sin kyrka för att fira gudstjänst. Men församlingen är också framträdandet på platsen och i stunden av Kristi kyrka. Man kan också se det så församlingen betecknar det trons folk som i tro, bön och lovsång tar emot de nådens medel som kyrkan förvaltar genom sina präster. Ser man det så kan man följa en växlande rörelse genom kyrkohistorien där tyngdpunkten växlat mellan prästernas kyrka och församlingens lekmän. Utvecklingen under medeltiden fram till Reformationen och ännu längre i den Romersk-katolska kyrkan (egentligen ända fram till Andra Vatikankonciliet) betonade prästen som den legitimerade företrädaren av Kristi kyrka. Till slut fanns egentligen bara beroendet av hierarkin men förekomsten av en församling som samlades till mässa i tro löstes upp. Prästerna kunde ensamma förrätta sina dagliga mässoffer vid något altare. Kommunikanter blev fram till Reformationen alltmer sällsynta. Det offer som prästerna förrättade i mässan ansågs (anses) i Rom fylla på reservoaren med ytterligare Guds nåd.

För Luther var begreppet Kyrka, Ecclesia, skadat av detta missbruka och hans favoritbegrepp blev "Guds församling". Det återspeglades i ett förnyat samspel mellan prästen som främst gestaltade sändningen från Gud och lekmännen, trons folk, som tar emot och ger sitt glädjeoffer tillbaka, i lovsång och i förnyad tjänst i den dagliga kallelse. Även om de lutherska församlingarna i Nordeuropa utgjordes av allt folket i socknar på landet och i städernas kvarter, så fanns det oavbrutet i den stora församlingen – Ecclesia – den mindre kärnan (ecclesiolan) av troende och bekännande lekmän som säkerställde en gudstjänst i Ande och sanning, där Guds ord inte endast föll på hälleberget. Med den radikala pietismen kom allt fokus att hamna på den trängre kretsen som trodde sig veta att de alla var pånyttföda. Prästen, inte för att han var en vigd ämbetsbärare utan en väckt och pånyttfödd kristen, kunde räknas

dit. Från dessa grupper av troende växte troendeförsamlingar fram, med viljan att återupprätta den nytestamentliga församlingen, som fick en typ av ledarskap. Predikanterna blev kallade av de troende lekmännens skara, när den hos predikanterna kände igen Andens gåvor och de förblev underställda och beroende av den troendeförsamlingen och dess med eller mindre självsvåldiga företrädare. I sin kyrkliga form kom väckelsen att i praktiken säkerställa att den lutherska folkkyrkan aldrig blev endast en formell institution ledd av statliga tjänstemän med gamla kyrkliga titlar. När folkkyrkans led tunnades ut på 1900-talet fanns det i kyrkbänkar, om än till slut kanske endast i kyrkvärdsbänken, sökande, troende och bekännande lekmän, som i samspel med prästen gestaltade den gudstjänstfirande församlingen. I kommentarerna till ny kyrkohandbok används i beskrivningen av gudstjänsten inget av de bibliska begreppen för Guds kyrka och församling. Här är det begreppet ”människa” som dominerar (Kommentarer Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del I, sidan 28).

Man anar här att verkligheten blir till teologi. I det avkristnade Mellansverige och södra Skåne och i allt fler trakter, där församlingarna numera utgörs av anställda och förtroendevalda men inte av något som kan kallas en gudstjänstfirande församling, förändras kyrkosynen igen. Kyrkan måste kunna anses vara förhanden också när Guds ord inte har fått verka någon tro och när nåden inte blir mottagen i bön och lovsång. I förslaget till ny kyrkohandbok föreslås att Lovsägelsen i mässan, alltså ”Upplyft era hjärtan till Gud” (Sursum corda), Prefationen, ”Helig” (Sanctus), O, Guds Lamm (Agnus Dei) ska kunna utgå, utom vid huvudgudstjänst. Hittills har präster gjort så endast vid dödsbäddar när de kommit med nattvarden. Att det nu ska kunna ske vid alla de mässor som firas i församlingarna vid medarbetarsamlingar, veckomässor, läger och andra gruppsammankoster vad uttrycker det? I kommentarerna anges tidsfaktorn som orsak till förenklingen. Men en halvtimme ska väl ändå en mässa kunna få ta i anspråk och då hinns både skriftetal och lovsägelse med (särskilt om de bara läses) Men kanske är den egentliga orsaken en allt bredare erfarenhet i Svenska kyrkan: När de religionsvetenskapligt skolade och politiskt anpassade ämbetsbärarna å ena sidan inte lyckats bygga upp några gudstjänstfirande församlingar med kyrkokristna, och å andra sidan när företrädare för Svenska kyrkan genom sitt manifesta främlingskap för biblisk kristendom stött bort trons folk från Svenska kyrkan, vilka finns då på plats att svara ”Vi upplyfter våra hjärtan” och ”Han ensam är värd vårt lov”? Drar man sedan ned på kyrkomusikertjänster finns det kanske inte ens en medarbetare som kan ge de liturgiska svaren. Lika bra att rationalisera bort församlingens gemensamma medverkan, tycks man tänka. Så närmar vi oss i praktiken (men av helt andra orsaker) den medeltida prästkyrkans tillstånd, där präster ska kunna läsa sina mässor utan att trons folk är närvarande. Lutherska kristna tror och tänker att mässan ska vara ett möte mellan Kristi sanna kropps närvaro i brödets och vinets gestalt och Kristi sanna kropps närvaro i den troende och bekännande församlingens gestalt.

När församlingens roll förminskas till den liturgiska roll som hittills endast en döende kristen vid sockenbud förväntas spela, vad säger då det om den bild av Svenska kyrkan som handboken förmedlar och förutsätter?

Stenkullen den 30 juli 2017

Fredrik Sidenvall (FK)